

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 1. července 2025 ve věci č. 56532/22 – *Hayes a ostatní proti Spojenému království*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v případě vydání tří stěžovatelů do Spojených států amerických nedojde k porušení článku 3 Úmluvy, neboť i přes reálné riziko, že jim bude uložen doživotní trest odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění, shledal, že v americkém právním systému existují *de iure* i *de facto* mechanismy umožňující zmírnění trestu zohledňující chování a míru rehabilitace odsouzeného, přičemž v jejich případě by uložení doživotního trestu nebylo hrubě nepřiměřené.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé čelí obvinění ze závažných trestných činů spáchaných na území USA. Stěžovatelé společně s manželem druhé stěžovatelky měli naplánovat únos pěti dětí ze dvou domácností ve Virginii. Plán měl počítat s tím, že stěžovatelé a manžel druhé stěžovatelky vniknou do obou rodinných domů, děti unesou a jejich rodiče zavraždí, aby odstranili svědky únosu. Stěžovatelé následně dle dostupných informací část plánu uskutečnili, když násilně vnikli do prvního domu a jednoho z rodičů svázali s cílem jej zavraždit. Druhý rodič však uprchl a přivolal policii, která útok přerušila. Manžel druhé stěžovatelky byl na místě zadržen, všem třem stěžovatelům se ale podařilo uprchnout do Skotska.

Americká vláda požádala o vydání stěžovatelů k trestnímu stíhání. Podle zatýkacího rozkazu se stěžovatelé měli dopustit spiknutí za účelem únosu dětí, spiknutí za účelem usmrcení svědků s úmyslem zabránit předání informací policii, pokusu o únos a vraždu, jakož i vyhrožování střelnou zbraní. Za nejzávažnější trestný čin – spiknutí za účelem usmrcení svědků – je stanoven minimální trest odnětí svobody na doživotí. Ministerstvo spravedlnosti USA potvrdilo, že v případě odsouzení za každý jednotlivý bod obžaloby by byl minimální možný trest odnětí svobody na doživotí navýšený o dalších 28 let.

Žádost o vydání stěžovatelů vnitrostátní orgány schválily. Stěžovatelé tvrdili, že doživotní trest bez možnosti podmíněného propuštění je nezmírnitelný a hrubě nepřiměřený, a jako takový je v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Soudy však jejich argumenty odmítly s odkazem na závažnost jejich činů a existenci mechanismů umožňujících zkrácení trestu, jako je tzv. propuštění ze soucitu („compassionate release“) a prezidentská milost.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatelé před Soudem namítali, že jejich vydání do USA by porušilo článek 3 Úmluvy, protože existuje reálné riziko, že jim v případě jejich odsouzení bude uložen trest doživotního odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění, který by byl *de facto* i *de iure* nezmírnitelný, a protože povinné uložení doživotního trestu odnětí svobody je v jejich případě hrubě nepřiměřené.

a) Obecné zásady

Obecné zásady, které se uplatní v případech týkajících se trestů doživotního odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění v kontextu vnitrostátním i v kontextu extradice, jsou uvedeny v rozsudku *Sanchez-Sanchez proti Spojenému království* (č. 22854/20, rozsudek velkého senátu ze dne 3. listopadu 2022, § 78-99). Zásady uplatňující se ve vnitrostátním kontextu jsou podrobně rozvedeny ve věci *Vinter a ostatní proti Spojenému království* (č. 66069/09, rozsudek velkého senátu ze dne

9. července 2013, § 104–122), zásady uplatnitelné v případě extradice pak v rozsudku *Sanchez-Sanchez proti Spojenému království* (cit. výše, § 90–99). Kritéria pro posouzení hrubě nepřiměřených trestů vyplývají z rozsudku *Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království* (č. 24027/07 a 4 další, rozsudek ze dne 10. dubna 2012, § 237–239 a 242).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

V projednávaném případě Soud aplikoval test zakotvený v rozsudku *Sanchez-Sanchez proti Spojenému království* (cit. výše, § 90–100). V prvním kroku testu Soud posuzuje, zda existují závažné důvody domnívat se, že v případě odsouzení stěžovatelů v žádajícím státě existuje reálné riziko, že jim bude uložen doživotní trest odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění. Pokud je tato otázka zodpovězena kladně, Soud v dalším kroku zkoumá, zda existuje možnost přezkumu uloženého trestu za účelem jeho zmírnění. Posledním krokem je posouzení, zda by uložení doživotního trestu odnětí svobody bylo hrubě nepřiměřené.

1. Riziko odsouzení k doživotnímu trestu odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění

Soud v prvním kroku zpravidla vychází z hodnocení vnitrostátních soudů. V tomto případě se však soudy soustředily na druhý krok testu, přičemž splnění prvního kroku testu předpokládaly. Soud tudíž přistoupil k samostatnému zhodnocení dostupných důkazů.

Jelikož je pro trestné činy v projednávaném případě povinně ukládán doživotní trest odnětí svobody, není dle Soudu vzhledem k omezenému soudnímu uvážení při ukládání trestu zřejmé, jaké další důkazy by stěžovatelé měli předložit k prokázání existence reálného rizika, že jim bude takový trest uložen. Proto Soud pro případy, kdy je trest odnětí svobody na doživotí ukládán povinně, stanovil vyvratitelnou domněnku splnění prvního kroku testu. Je tudíž na žalované vládě, aby prokázala, že povinný minimální trest nebude uložen.

Vláda argumentovala možností stěžovatelů uzavřít dohodu o vině a trestu nebo spolupracovat při vyšetřování, a tak dosáhnout mírnějšího trestu. Soud však první argument odmítl, protože nelze splnění tohoto kroku založit na hypotetickém přiznání viny stěžovatelů. Druhý argument Soud také nepovažoval za přesvědčivý, jelikož nebylo prokázáno, že by stěžovatelé mohli poskytnout relevantní pomoc při vyšetřování, zejména s ohledem na to, že jeden ze spolupachatelů již s úřady spolupracoval.

Vláda tak dle Soudu nevyvrátila domněnku, že stěžovatelé v případě odsouzení čelí reálnému riziku uložení trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Soud proto přistoupil k druhému kroku testu.

2. Možnost přezkumu uloženého trestu

Druhý krok testu se zaměřuje na to, zda by trest doživotního odnětí svobody bylo možné zmírnit. Soud ve věci *Sanchez-Sanchez proti Spojenému království* (cit. výše, § 97 a 100) konstatoval, že v okamžiku vynesení trestu musí existovat možnost přezkoumání trestu s výhledem na jeho zmírnění, odpuštění, ukončení nebo podmíněné propuštění, a to s ohledem na „pokrok odsouzeného v rehabilitaci, nebo jakýkoli jiný důvod založený na jeho chování nebo jiných relevantních osobních okolnostech“. Takové zmírnění trestu se přitom musí zakládat i na jiných důvodech než nevyléčitelná nemoc nebo tělesné postižení. Pokud by jediným cílem propuštění bylo umožnit vězni zemřít doma nebo v hospici namísto za mřížemi, nelze takové propuštění považovat za skutečné.

Soud v předloženém případě přezkoumával, zda tyto podmínky splňuje institut tzv. propuštění ze soucitu a prezidentská milost.

Propuštění ze soucitu je možné tehdy, je-li vězeň starší sedmdesáti let, odpykal si alespoň třicet let vězení a není nebezpečný pro jiné osoby či společnost, nebo v případě, že mimořádné a závažné důvody odůvodňují zkrácení trestu (např. zdravotní stav, věk, rodinné poměry, neobvykle dlouhý trest nebo jiné důvody obdobné závažnosti). V projednávané věci by každému ze stěžovatelů v případě odsouzení k doživotnímu trestu odnětí svobody bylo po třiceti letech vězení nejméně sedmdesát let, a mohli by tudíž požádat o propuštění. Ačkoli rehabilitace sama o sobě není považována za mimořádný

a závažný důvod pro propuštění, vnitrostátní soudy pokrok vězně v rehabilitaci při rozhodování o žádosti zohledňují. Odsouzený se navíc proti negativnímu rozhodnutí o propuštění může odvolat a žádosti lze podávat opakovaně.

Proto, navzdory skutečnosti, že žádost o propuštění nemůže být schválena pouze na základě rehabilitace, propuštění ze soucitu nepochybně je mechanismem, který umožňuje vnitrostátním orgánům zvážit „pokrok vězně v rehabilitaci nebo jakýkoli jiný důvod pro propuštění založený na jeho chování nebo jiných relevantních osobních okolnostech“. Jako takový splňuje druhý krok testu. S ohledem na tento závěr již Soud nepovažoval za nutné přezkoumávat i institut prezidentské milosti.

3. Hrubá nepřiměřenost trestu odnětí svobody na doživotí

Poslední krok testu je koncipován velmi přísně, a bude tak naplněn pouze ve výjimečných případech (*Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království*, cit. výše, § 237). Jelikož Úmluva nemá za cíl vnucovat standardy smluvních států jiným zemím, je nutné respektovat rozdíly mezi právními systémy. Rozdílné délky trestů za podobné činy jsou běžné a legitimní, proto může být trest uložený v nesmluvním státě považován za hrubě nepřiměřený jen výjimečně (tamtéž, § 238).

Soud zdůraznil, že povinný trest doživotního odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění není sám o sobě neslučitelný s Úmluvou, vyžaduje ale přísnější přezkum. Takový trest bude totiž s mnohem větší pravděpodobností nepřiměřený než jakýkoli jiný druh doživotního trestu, zejména pokud soud při ukládání trestu nesmí brát v úvahu polehčující okolnosti (tamtéž, § 242).

Argument stěžovatelů, že plánovanou vraždu nedokonalí, Soud odmítl. Ačkoli stěžovatelé nejsou obviněni z vraždy, tato skutečnost sama o sobě nečiní jejich případy natolik výjimečnými, aby překročily práh závažnosti požadovaný pro konstatování hrubé nepřiměřenosti. Rozhodnutí amerického Kongresu trestat takové jednání nejprísnějším trestem proto spadá do rámce legitimních a rozumných rozdílů mezi státy.

Soud proto dospěl k závěru, že vydání stěžovatelů do USA by nebylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy.